

Timur'un Hindistan Seferi

YALÇIN KAYALI

Arş. Gör. | Ankara Üniversitesi, DTCF, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü

Öz: Türk-Müslüman devletlerinin yüzyıllar süren Hindistan hâkimiyetinin ilk kıvılcımlarını başlatan Timur, cihad yapacağını ilan ederek 1398 yılının Mart ayında harekete geçti. Kabil bölgesini ele geçirdikten sonra Pencab ve Sind ırmağını geçip Hindistan'ın ünlü Batnir kalesini de zapt ederek Delhi'ye ulaştı. Aralık 1398 yılında artık kuzey Hindistan'ı tamamen ele geçirmiş Müslüman mahalleleri hariç her tarafı yıkıp yağlamıştı. Buddhistlerin ve Hinduların yaşadığı yerleri yok ederek birçok fil ve ganimetle birlikte 29 Nisan 1399 tarihinde ülkesinin başkenti Semerkand'a geri döndü. Ancak daha sonra geleneklerine bağlı Hint toplumu, kuzeyden gelen bu yabancı istilacının kısa süreli yönetimini kabullenmedi. Böylece Timur Hindistan seferinden istediği zaferi elde edemedi. Ancak sonrasında, Orta Asya kökenli Türk hükümdarları Hindistan'a gelerek yerleşmeyi başardılar. Böylece kuzey Hindistan'da yüzyıllar süren Müslüman-Türk hâkimiyeti gerçekleşmiş oldu ve Timur bu faaliyetin kıvılcımını başlatan kişi olarak tarihe geçti.

Anahtar Kelimeler: Timur, Hindistan, Orta Çağ Hindistan Tarihi, Hindistan Türk-Müslüman Devletleri, sefer.

Timur's Military Expedition to India

YALÇIN KAYALI

Ankara University, Faculty of Language and History-Geography, Department of Eastern Languages and Literatures

Abstract: Timur starting the first sparks of the Turkish-Muslim states' domination of India -lasting for years- took action in March,1398 by declaring Jihad. After he captured Kabil, he passed Pencab and Sind rivers and reached famous Batnir castle so he arrived Delhi. Timur, in December of 1398, invaded all parts of North India and he devastated everywhere except Muslims districts. Timur returned his realm's capital city with a lot of elephants and a huge amount of spoils after he pulled down Buddhist and Hindu places in 29th April 1399. However, the Indian society faintful to her traditions didn't accept the managing way of this foreigner invader coming from the north. As a result, Timur didn't gain a victory. But later Turkish rulers coming from Central Asia came to India and could succeed in settling in India and could succeed in settling in India. Thus, Muslim-Turk authority lasting for ages started and Timur went down in history as the person who started this action.

Keywords: Timur, India, Medieval History of India, Indian Turk-Muslim States, expedition.

Giriş

Hindistan MÖ 7000'li yıllara dayanan kadim tarihi ve zengin kültür mirası ile yüzyıllar boyunca güçlü kavimlerin ve kahraman komutanların hedefi olmuştur. Hindistan'ı kendine hedef olarak seçmiş ilk büyük lider ise Büyük İskender'di. MÖ 327 ilkbaharında ordusu ile Hindistan'ı istila etmeye başlamıştı. İskender'in hedefi ilerleyerek Hint denizinin kıyısına kadar ulaşmaktı. On dokuz ay süren işgal dönemi, ordusunun büyük çaplı zayıflaması sebebiyle sona ermişti. İskender'in Hindistan seferinden sonra kurulan Maurya İmparatorluğu¹ uzun bir süre için Hindistan'ı istilacıların akınlarına karşı korumuşsa da imparatorluğun yıkılmasıyla Yunanlı istilacılar Kuzey Hindistan'a ulaşarak yerleşmeyi başarmışlardır. Aynı dönemde "Kuzey Hindistan'a sürülen Sakalar Sind ovasına yerleşerek Pencab'taki Yunan istilacılarının kurdukları devletleri ortadan kaldırmışlardı. (MÖ 1. yy)"²

Bu dönemden sonra da Hindistan üzerine düzenlenen seferler devam etmiş ve MS 50'li yıllarda Kuşanlar Afganistan'dan göç ederek Sakaların hüküm sürdüğü coğrafyaya yani Kuzey Hindistan'a inmiş ve yaklaşık MS 300'e kadar bu bölgedeki varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Hindistan'a düzenlenen bu yabancı akınlardan sonra Orta Asya'da güçlenen Türkler de bu zengin coğrafyaya fetihler düzenlemeye başladı. Gazneliler Devleti sultanlarından III. Mahmut MS 1001'de ilk Hint seferini yaptı. Toplam on altı sefer sonucunda Hindistan'daki hâkimiyetini arttırdı. Gaznelilerin düzenlediği bu akınlardan sonra 12. yüzyılda Hindistan için yapılan çarpışmalar önemli olaylara neden oldu. 1151 yılında Gaznelilere ait tüm saray

¹ Büyük İskender'in Hindistan'a düzenlediği sefer dünya tarihi açısından önemli bir olaydır. Ancak Hint kaynakları İskender'in Hindistan seferine karşı suskun kalmayı tercih ederler ve onu ülkelerine kuzeybatıdan giren istilacı biri olarak görürler. Ancak kabul edilen bir gerçek de İskender'in Hindistan'dan ayrılmasıyla Çandragupta'nın ilk Hint İmparatorluğunu kurmuş olmasıdır. Hatice Derya Can, "Maurya İmparatoru Çandragupta Döneminde Yönetim", *Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Dergisi*, 50 (1), 2011, s. 50.

² Y. Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987, c. 1, s. 65.

ve camiler Gur Devleti yöneticileri tarafından yok edildi ve 1175 yılında Gurlu Muhammed Lahor'a çekilmiş olan son Gazneli güçlerini de yendi.

Gurlu Muhammed, Gaznelilerden farklı olarak Hindistan'ı sadece yağmalamaya gelmemiş aynı zamanda yönetmeyi de istemişti. Ancak bu hayali gerçekleştirmek çokta kolay olmadı. Doğu ve Kuzey Hindistan'ın büyük bir bölümünü ele geçirip; yaklaşık bu uğurda 35 yıl savaştıktan sonra 1205'te İndus yakınlarında öldürüldü. Gurluların dağılışıyla birlikte bozulan Hindistan siyasi birliği Kutbettin Ayberg ve İltutmuş'un I. Delhi Sultanlığı dönemini başlatmasıyla tekrar kuruldu. 1286 yılında Delhi sultanı Balban'ın ölmesiyle de yaklaşık 80 yıl süren bu dönem de son buldu.³ 1320 ve 1338 yılları arasında Hindistan'da hüküm süren siyasi otoriteye ise Tuğluk Hanedanlığı adı verildi. Bu geçiş dönemini 1398- 1399 yılları arası devam eden Timur'un Hindistan Seferleri takip etti.

Timur'un Hayatı

Timur'un hayatının ilk yılları ile ilgili fazla bilgimiz yoktur. 1336 yılında, (On İki Hayvanlı Türk Takvimine göre Sıçan yılında) Keş şehri yakınlarındaki Hoca Ilgar köyünde doğmuş olup babasının adı Turagay, annesinin adı Tekina hatundu. Özbek Türkü bir aileden gelen Timur'un babası Turagay, Barlasların lideriydi. Turagay'ın mütevazı ve dindar biri olduğu, zamanının çoğunu din adamlarıyla geçirip siyasi işlerle ilgilenmediği bilinirdi.⁴ Turagay sadece Barlasların değil bütün Çağatay ulusunun beyiydi. Etnik kökeni Moğol⁵ olmadığı için "Han" unvanı yerine "Emir" unvanını kullanırdı. Timur ise Cengiz Han soyundan gelenlere damat olduğu için damat anlamına gelen Gürkani unvanına sahipti.⁶

³ Hermann Kulke & Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, çev. Müfit Günay, Ankara: İmge Kitabevi, 2001, s. 240-245.

⁴ İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000, s. 3.

⁵ Cengiz Han soyundan gelen Arlad, Celayir, Solduz aileleri kesin olarak Moğol kökenlidir. Ancak Timur ve sonrasında Babür tarafından kurulan imparatorluklara Moğol sıfatı verme anlayışı yanlıştır. Timur'un soyu Barlas ailesine dayanır ve bu aile Türk kökenlidir. Bu nedenle Timur'u Moğol kabul etmek bir hatadır. Leon Cahun, *Asya Tarihinin Giriş*, çev. Sabit İmam Kaya, İstanbul, Seç Yayın Dağıtım, 2006, s. 282.

⁶ A. Basad Kocaoğlu, *Timur'un Prensipleri*, İstanbul: İlgü Kültür Sanat Yayıncılık,

Timur okul çağına geldiğinde Keş şehrindeki dervişlerin medreselerine devam ederek İslamiyet hakkındaki bilgilerini arttırmıştı. Timur ile ilgili en çok tartışılan konuların başında ise dini inancı gelmekteydi. Timur'un gerek dini hayatı, gerekse hükümdar olarak izlediği dini siyaset göz önünde bulundurulduğunda onun Sünni mezhebine dahil olduğu tahmin edilmektedir. Arap tarihçilerine göre de namaz kılmak, oruç tutmak, zekat ve sadaka vermek, cami ve medrese yaptırmak gibi İslam dininin gereklerini yerine getiren bir hükümdardı. Ayrıca o, ulema ve şeyhlere saygıda ve ikramda kusur etmezdi. Onları herkesten üstün tutar, kendileri sohbet edip, görüşlerini alır ve nasihatlerini dinlerdi.⁷

Timur'un kökeni ile ilgili konuda da tarihçiler tam olarak bir görüş birliği içinde değildirler. Timur'un soyu, torunu Uluğ Bey tarafından, mezarının üzerine dikilen yeşim taşında kaydedilmiştir. Bu kayıtlarda Cengiz Han ile Timur'un soyu birleşmektedir. Ancak bazı tarihçiler bu durumun Timur'un kendisi ve oğulları tarafından oluşturulan çok da gerçeği yansıtmayan bir durum olduğunu ifade ederler. Ancak Timur'un ilk hanımlarının kökenleri ve kız kardeşlerinin evlilikleri sonucu meşhur kabilelerin ileri gelenleri ile kurdukları dönürlük münasebetleri Timur ve ailesinin, aslında toplumun ileri gelenlerinden olduğunu göstermektedir.⁸

Timur'un soyu ile ilgili diğer bir değerlendirmede ise Barthold, Timur'un hayatı ve faaliyetlerinden söz edilmemesini şüphe ile karşılayarak, Arap tarihçisi, İbn Arabşah'ın tesiri ile Timur'un da tıpkı Cengiz Han gibi, Kazagan'ın ölümünden sonra baş gösteren karışıklık yıllarında bir eşkıya çetesi reisi sıfatı ile faaliyet meydana atıldığını, babası Turagay'ın Meveraünnehr ve Moğolistan'daki, birçok nüfuslu beyler ile münasebeti olmasına rağmen Kazagan devri olayları arasında ne Timur'un babası, ne de Timur'un anılmadığını ifade ediyor.⁹

Çok sayıdaki siyasi tarih kaydı (zaman zaman birbiriyle çeli-

2011, s. 5.

⁷ Musa Şamil Yüksel, "Arap Kaynaklarına Göre Timur ve Din", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 23 (1), 2008, s. 241.

⁸ Aka, *Timur ve Devleti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000, s. 4.

⁹ Aka *Timur ve Devleti*, s. 3-4.

şen) Timur'un ilk dönem faaliyetleri ile ilgili bilgilerimizi tam olarak netleştirebilmemize izin vermez. Ancak dünyanın dört bir yanına yaptığı fetihlerle bir cihan imparatoru unvanını aldıktan sonraki dönem hakkındaki bilgilerimiz oldukça kapsamlıdır.

Zira tarihi kayıtlar niteliğindeki ve Timur'un fetih ve iskan politikasını anlatan vekayinamelerin sayısı bir hayli fazladır. Bu dönemde yazılmış vekayinamelerden¹⁰ biri, 1400 yılında kaleme alınan Gıyaseddin Ali-i Yezdi'nin Ruzname-i Gazavat-ı Hindistan¹¹ olarak bilinen eseridir. Bu eser Farsça ve Arapça yazılmış olup Timur'un Semerkand'ı ele geçirmesinden başlayarak Hindistan seferinden dönüşüne kadar olan tarihe ışık tutmaktadır. Bu eser 1928 yılında Rusçaya çevrildikten sonra diğer dünya dillerine de çevrilmiştir.

Timur'un Siyasi ve Askeri Politikası

Bizzat kendi isteği ile yazılan Zafername'sinde Timur'dan, "Tahta oturmak üzere Allah tarafından seçilmiş kimse olarak" bahsedilerek kendisinin tanrısal meşruiyete sahip olduğunu dile getirilmiştir. Bu siyasi bilinç ve anlayış İslamiyet öncesi Türk devletlerindeki Kutun tanrı tarafından seçilmiş soydan gelen bir kimseye verildiği inancı ile paralellik göstermektedir. Timur'un siyaset teorisinde din, devlet, mülk ve milletin bütün sorumluluğu kendisine yüklenmiş ideal bir hükümdar modeli çizilir. Sonrasında kendisinin İslam kurallarının canlandırılması, İslam'ın korunması ve Müslümanlara yardım edilmesi, adaletin yayılması ve halkın iyi bir şekilde idare edilmesi gibi konulara değinilir.¹²

Uyguladığı bu politikayla Timur, 1360'ta Maverâünnehir'de önemli bir üne sahip oldu. 1369'da ise Maverâünnehir'in tek başına hâkimiydi ve Semerkand'a gelerek tahta çıktı. Yedi yıl süreyle İran hâkimiyeti altında kaldı. Ancak yaptığı seferlerle Irak'ı ele geçirmeyi başardı. 1371 ve 1379 yıllarında ise Harezm'i kendine bağladığı gibi Uygurları da kendi hâkimiyeti altına almayı başarmıştı. 1399'da

¹⁰ Hükümdarın olgunluk dönemini anlatan esere verilen isimdir.

¹¹ Asıl adı *Saadetname* olarak bilinen eserdir.

¹² Yüksel, *Timurlulara Din-Devlet İlişkisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2009, s. 49.

ise Hindistan'ın kuzeyini tamamen ele geçirdi. Bu büyük fatihin askeri yönü ve yeteneği ile ilgili olarak Arap kaynaklarında şu anlamlara yer verilir: “Eşi ve benzeri görülmeyen bir cesaret ve azme sahip olan Timur, cesur ve kahraman kimseleri severdi. Heybetli bir kahraman ve büyük bir savaşçıydı. Ölümünden asla korkmaz ve daima ordusunun önünde giderdi. Ansızın bir saldırıya uğradığı zaman, sanki böyle bir saldırıyı bekliyormuş gibi derhal karşı koyardı. Timur, harp hilelerini herkesten iyi bilir, düşmanları bu yüzden kendisinden çok çekinirdi. Bu özelliği sayesinde en muhkem kale ve şehirleri hemen fetheder, en güçlü orduları kolaylıkla mağlup ederdi.

800 (1397-1398) yılında Hindistan seferi sırasında atları, Hint ordusundaki fillerden ürken ve ordusu yenilmek üzere olan Timur, hemen dehasını konuşturup üçgen şeklinde, demirden çatallar yaptırıp bunları geceleyin fillerin yolu üzerine attırır, sabah olup savaş düzeni alınınca askerlerine geri çekilmelerini emreder, düşman askerleri onları takibe başlar ve demir çatalların atıldığı bölgeye gelince bu çatallara basan filler acıdan ürküp geriye dönerek kendi adamlarını ezerler ve onların yenilmelerine neden olurlar. Yine Hindistan'daki bir muharebede Timur, adamlarına beş yüz deve yükü kamyş getirtir, içlerine yağ doldurtup fitil yerleştirterek filler yaklaşınca bunları ateşleyip fillerin üzerine atmalarını emreder ve filler yanan yağların alevinden ürkererek kaçır, Timur da böylece galip gelir.”¹³

Yaptığı bütün savaşları kazanan Timur 1400'de Ermenistan ve Gürcistan'ı, 1401-1402'de Suriye'yi ve Bağdat'ı zapt etti. 1402'de Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Bayezid ile savaştı. Ankara Savaşı adı verilen bu muharebenin sonucunda Osmanlı Devletinde 12 yıl sürecek Fetret Devri'nin başlamasına neden oldu. Böylece Çin'e ve Delhi'ye kadar bütün Asya'yı, Irak, Suriye ve İzmir'e kadar Anadolu'nun büyük bir bölümünü ele geçirdi.¹⁴

Timur, 1401'e kadar yaptığı dört büyük seferle Irak ve Güney Anadolu'yu, 1398-1399'da Hindistan'ı, 1401-1402'de Suriye'yi fethet-

¹³ Yüksel, “Arap Kaynaklarında Timur”, *Bilgi*, 31, 2004, s. 91-92.

¹⁴ Kocaoğlu, *Timur'un Prensipleri*, s. 19-20.

dip Ankara Savaşı ile Osmanlı'ya karşı savaşa girmişti. Onun bu tutumu ne denli büyük bir savaşçı olduğunun göstergesiydi. "Timur'un askeri kariyerinin dikkate değer yanı sadece fetihleri değil, aynı zamanda yeni tarzda bir askeri sistem geliştirmesiyle de ilgilidir. 'Küresel cephanecilik' sistemi ile seferlerine güç katmayı başarmıştı. Ordusunda zırhlı süvarilerin yanı sıra hafif bozkır süvarileri de yer alıyordu. Hindistan seferinden sonra ordusuna kattığı ağır fil birlikleri onun Ankara Savaşında Osmanlılara karşı zafer kazanmasını kolaylaştırmıştı."¹⁵

Timur sefer düzenleyerek fethettiği topraklarda sadece yönetime el koymamış bölgelerdeki siyasi ve kültürel yapının değişmesine de sebep olmuştur. Timur'un Müslüman olmayan topraklara saldırı sebebi cihat anlayışından ileri geliyordu. Zira kendisinin "İslamı korumak ve yaymak" için hükümdar olduğunu, İslam inancının koruyucusu ve şeriatının uygulayıcısı olarak bilinmesinin gerektiğini ifade ediyordu.

Bu amaçla Ermeniler ve Gürcüler gibi Hıristiyan toplulukların üzerine ve Moğolistan, Hindistan ve Çin gibi Müslüman olmayan toplumların üzerine seferler düzenlemişti. Ancak Suriye ya da Osmanlı gibi Müslüman topraklarına saldırmak¹⁶ için de bahaneleri hep vardı.

Timur'un Hindistan Seferi

1392 yılında Sind ırmağına kadar olan topraklar Emirzade Cihangir'in oğlu Pir Muhammed'e verilerek, şehzadenin yönetimi sağlaması için bu yöreye gönderildiği bilinmektedir. Beş Yıllık

¹⁵ Carter V. Findley, *Dünya Taribinde Türkler*, çev. Ayşen Anadol, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008, s. 126.

¹⁶ Kafirler Müslümanlara eziyet ediyor. Müslümanları esir alıp öldürüyorlar bahanesi ile Hindistan'ın üzerine cihat amacıyla giden Timur'un aynı iddia ile Müslüman yönetimin hakim olduğu Suriye ve Anadolu topraklarına yönelmesi imkansızdı. Timur'un İslam dinini Suriye ve Anadolu seferlerinde nasıl kullandığını en iyi gösteren belgeler kendisinin Yıldırım Bayezid'e ve Suriye'de hüküm süren Memlük sultanı Berkuk'a gönderdiği mektuplarda gizlidir. Zira bu mektuplarda kendisini Allah'ın öfkesinden yaratılmış, Berkuk'un üzerine musallat edilmiş bir asker gibi gösterirken, karşısındaki Müslüman hükümdarı haram ve rüşvet yiyen, yetimlerin mallarına el koyup halkın kanını akıtan ve Allah'a isyan eden bir hükümdar olarak tanımlar. Yüksel, *Timurlulara Din-Devlet İlişkisi*, s. 66.

Seferinden dönen Timur, Hoten ve Çin bölgesi için bir sefer hazırlığı içindeydi. Hatta sınır boylarına torunu Muhammed Sultan'ı göndererek hazırlık yapmasını buyurmuştu. Böyle olduğu halde Timur birden bire fikrini değiştirerek Hindistan üzerine yürümeye karar vermişti.

Timur' un Hindistan seferine değin son on yıl içinde Tuğluk Hanedanlığına bağlı Delhi tahtı yedi kere el değiştirmişti.¹⁷ Belki de bu sebeple Timur, daha önce planladığı Çin seferinin yönünü değiştirerek Hindistan'ın bu iç karışıklığından yararlanmak istemişti. Ayrıca "Hindistan'dan elde edeceği ganimetlerle daha sonra yapmayı planladığı seferler için maddi kaynak sağlamayı düşünmüş olabileceği ise diğer bir ihtimaldi."¹⁸

Nihayet Timur kafirler ile cihad yapacağını ilan ederek 1398 Mart ayında harekete geçti. Öncü kuvvet olarak gönderdiği torunu Pir Muhammed, Mayıs ayında Multan'a girmişti. Ekimde İndus'u geçti. Yolu üzerindeki Kabil bölgesini ele geçirdikten sonra Pencab ve Sind ırmağını geçip Hindistan'ın ünlü Batnir kalesini fethetti. "Timur Ecveden beldesini ele geçirip himayesi altına aldıktan sonra Halis Küteli Kalesini de zapt edip Batnir kalesinin üzerine yürüdü. Yaklaşık iki gün süren yolculuktan sonra iki bin kadar süvarisiyle Batnir Kalesine ulaştı. Bu kale jeopolitik olarak Hindistan'ın en önemli ve bir o kadar da güçlü kalelerinden biriydi. Ordunun Sağ kolunda Emir Süleymenşah, Şeyh Nureddin, Allahdad; sol kolda ise Halil Sultan Bahadır, Şeyh Muhammed İğü Timur ve diğer emirler bulunuyordu.

İlk olarak Bend şehrini ele geçirdiler ve Hinduların birçoğunu öldürdükten sonra ganimeti topladılar. Ancak o gün kaleyi fethedemediler. Kale kuvvetlerinin direnmesi üzerine Timur, buldukları taraftan toprağı kazarak bir delik açmalarını emretti. Timur'un askeri gücü ve zekâsı karşısında daha fazla direnemeyeceklerini anlayan Batnir Kalesi racası Dülçin, oğluyla beraber teslim oldu ve Timur'a içerisinde kıymetli atların da bulunduğu hediyeler gönderdi. Bu durum Timur'un Batnir kalesini fethettiğinin göstergesiydi.

¹⁷ Bayur, *Hindistan Tarihi*, c. 1, s. 331.

¹⁸ Aka, *Timur ve Devleti*, s. 22.

Timur'un hâkimiyetini kabul etmek istemeyen bir kısım halk ve başlarındaki asi askerler, racalarının teslimiyetini kabul etmeyip direnseler de Timur'un emriyle kurulan mancınıklar kalenin duvarlarında delikler açtı ve muhalifler de teslim olmak zorunda kaldılar. Bu direniş karşısında hiddetlenen Timur, askerleriyle kaleye girecek Hindulara ait bütün binaları, malları yakıp yıktı. Her iki taraftan da oldukça fazla sayıda asker ve sivil halk öldü. Sonunda Timur'un ordusu galip geldi ve nihai hedeflerine ulaşmak için Delhi'ye doğru yola çıktılar. Öncelikle güzergahları üzerindeki Kenarei Havzı Ab'a ulaşan Timur ve ordusu, sonrasında sırasıyla Firuzei Bandegan, Fethabat, Receppur, Ehruni ve Esendi kalelerini ele geçirerek git gide Delhi'ye yaklaşmıştı.¹⁹

Delhi'nin yedi mil kuzey batısındaki Loni kalesini zapt ederek burasını karargahı haline getirdiler (10 Aralık 1398). 1398 yılı Ağustos ayında Hindistan seferindeyken ordusu Andıray'a geldiği zaman putperestlerin ve mecusilerin zulmünden şikayetçi olan halk Timur'a gelerek "Biz müslümanız, buradaki kafirler bizden bac²⁰ ve harac²¹ alıyorlar, vermediğimiz takdirde erkeklerimizi öldürüp kadın ve çocuklarımızı esir alıyorlar." dediler. Bunun üzerine Timur, harekete geçti ve putperest Hintlilerin sığındıkları kaleyi üç gün boyunca kuşattı.²²

Timur'un 1398 yılında Hindistan'a sefer düzenlemesinin altındaki cihat düşüncesinin yattığı Nizamüddin Şami'nin şu cümlelerinde ifade edilmektedir: "Timur, Hindistan'ın Delhi, Kenbayt ve diğer bazı bölgelerinde İslam dini yayılıp sikkelerde kelime-i tevhid yazıldığı halde, Müslüman olmayanların hala bu bölgelerde varlıklarını sürdürdüğünün haberini almıştı. Bölgede hüküm süren Müslüman liderlerin de bu Müslüman olmayanlardan sadece vergi almakla yetinip onları İslamiyet sevk etmemelerini bir türlü aklına ve mantığına sığdıramıyordu. Bu memleketleri kafirlerden temizleme-

¹⁹ Nizamüddin Şami, *Zafername*, çev. Necati Lugal, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987, s. 220-223.

²⁰ Gümrük vergisi: alışveriş vergisi.

²¹ Müslüman olmayanların devlete ödemekle yükümlü buldukları kafa ve toprak vergisi.

²² Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 63.

ye karar vererek Hindistan seferine çıktı.” Timur, Hindistan seferi sırasında Suvalek dağı eteklerinde birçok gayrimüslimin toplanmış olduğunu haber alınca, ordunun hemen oraya gitmesini emretmişti. Mirza Halil Sultan, Şeyh Nureddin ve Süleyman Şah gibi bazı emirler: “Biz bendelerin onları talan eder cezalarını veririz. Münasip olan sizin ordugâha teşrif edip istirahat etmenizdir” dediklerinde dahi, bizzat savaşmak üzere askerlerine katılmıştı. Hindistan seferi sırasından gerek yolda gerekse Hindistan topraklarında birçok putperest ve ateşperest halk katledilip esir alınmış, memleketleri yağmalanıp ibadethaneleri tahrip edilmişti.²³

Timur 17 Aralık'da Cumna kıyılarında Pañşipat ile Delhi arasında Sultan Mahmut Şah ve veziri tarafından kumanda edilen düşman ordusuyla harbe girdi. Hintlilerin savaş filleri daha önce Makedon süvarisi İskender de olduğu gibi Timur süvarilerine de karşılık veremediler. Sağ kolda Emirzade Pir Muhammed Bahadır, Emirzade Süleymanşah Bahadır ve diğer emirler, sol kolda Emirzade Sultan Hüseyin Bahadır, Emirzade Halil Sultan Bahadır, Cihanşah Bahadır ve diğer emirler bulunuyorlardı. Orduyu öyle bir intizama koydular ki dünyanın gözü, kulağı böyle muazzam ve muntazam bir ordu görmemiş ve işitmemişti. Diğer tarafta Melikzade Sultan Mahmut, Molu Han ve Hint ordusunun kumandanlarıyla on bin süvari, yirmi bin piyade, yüz yirmi savaş fili duruyordu. Bunlar köpüren bir deniz ve boşanan bir bulut gibi silahlarla süslenmiş, fillerin üzerinde tahtlar konmuş yıldırım yağdıran ve ateş saçan fillerin saflarının yanında durmuş olduğu halde göründüler. Her filin üzerinde birkaç ok atıcı oturmuştu. Emir'in ordusu her ne kadar birçok harp saflarını yarmış, birçok tehlikeler atlatmış ve pek çok harpler görmüş geçirmiş olmakla beraber bu defa dağ gibi fillerin manzarası karşısında akılları yerinden oynadı. Atlar fillerden çok korkuyorlardı. Bu esnada Emir Timur sarayın bendelerinden Nasreddin Ömer'e seccadeyi yere sermesini emretti. Attan inerek binlerce tazarru ve niyaz ile iki rekât namaz kıldı, tanrıdan fetih ve zafer talebinde bulundu... Emir namazı bitirerek selam verdi, dua etti... Her iki ordu da dağlar gibi harekete geldi, bu hareketten yer

²³ Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 61-62.

onların ağırlığını çekemez oldu. Bu taraftan ne filin dışından, hortumundan ne de kaplanın pençesinden ve timsahın ağzından korkmayan cengaverler kılıçlarıyla ve mızraklarıyla fili ve sahibini yaradılar, fillerin saflarına hücum ederek hepsini kılıçlarıyla yerlere serdiler... Emirzade Pir Muhammed Bahadır bizzat ortaya atılarak filin üzerine bir kılıç indirdi... Sonunda Hint tarafından Sultan Mahmut ve Molu Han az sayıda askerle kaçmaya yüz tuttular. Muharebe alanından çıkarak şehre kaçtılar... Timur ise öğle namazında Delhi'ye yetişti.²⁴

Timur Delhi'de on beş gün geçirdi. Hindistan sultanlarının tahtı üzerine oturdu. Yüz yirmi savaş ya da saray merasim filini önüne getirerek eğlendi; iyi terbiye edilmiş olan bu filler onun huzurunda yere çöküp başlarını eğdiler ve hepsi sanki kulluklarını sunar gibi aynı anda bağıldılar. Gitmeden önce Seyid Hızı Han adında Hintli Müslüman beyine Multan ve Pencab idaresini verdi ki o kişi on üç sene Delhi sultanı olarak görev yaptı. Timur, Aralık 1398 yılında artık kuzey Hindistan'ı tamamen ele geçirmiş Müslüman mahalleleri hariç her tarafı yıkıp yağmalamıştı. Budist ve Hinduların yaşadığı yerler yok edilerek birçok fil ve ganimetle birlikte 29 Nisan 1399 tarihinde ülkesinin başkenti Semerkand'a döndü.

Timur'un yaklaşık bir yıl süren seferinin etkisi ölümüne kadar devam etmişti. Bu süreç boyunca uzun bir süre Hindistan'da yeni bir devlet güçlenememiş ve vali görevlerini üstlenmiş idareciler bölgesel yönetimi sağlamıştı. Ancak Timur hasta düşmüştü. Doktoru Falullah, Timur'a hiç saklamaksızın "Ümit yok." dedi. Durumu günden güne kötüye gitmekteydi. Rahatsızlığı iyice artınca Emir Şeyh Nureddin ve Şah Melik'in yanında, Cihangir'in oğlu Pir Muhammed'i kendisine veliaht olarak tayin etti.²⁵

Kaynaklar, Timur'un ölüm anında da bir Müslümana yakışır şekilde davrandığını ifade etmektedir. Ölüm döşeğinde doktorların kendisine daha fazla fayda gelmeyeceğini ve ölümün kaçınılmaz olduğunu anlayan Timur, çadırın dışında Kur'an okumakla meşgul

²⁴ Şami, *Zafername*, s. 229-230.

²⁵ Aka, *Mirza Şabrub ve Zamanı (1405-1447)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994, s. 31.

hafızlar ve din adamlarından Mevlana Heybetullah'ı içeriye çağırarak, başucunda Kur'an okumasını ve Kelime-i Tevhid getirmesini istemiştir. Kendisi de Mevlana Heybetullah'ın ardından Kelime-i Tevhid'i birkaç kez tekrarladıktan sonra vefat etmiştir.²⁶

Timur'un 18 Şubat 1405 yılında ölümü, ordugâhta büyük bir üzüntüye ve karışıklığa yol açmıştı. Yönetimin ileri gelen beyleri Timur'un vasiyetini yerine getirmek için Mirza Pir Muhammed'e bir haberci göndererek dedesinin ölümü ve kendisinin veliyaht tayin edildiğini, acele olarak Semerkand'a gitmesini bildirmişti. Bu olaydan sonra Timur Devleti 140 yıl daha varlığını sürdürdü. Zira 1506 yılından Timur tahtının son varisi Bediüzzaman'dı ve ondan sonra yıllardır varlığını sürdüren Timur Devleti artık resmen yıkıldı.

Sonuç

Hükümdar olarak tüm hayatını İslam'a hizmet için harcayan ve devletini idare ederken İslam dininin emirlerinden asla dışarı çıkmayan Timur, seferlerini ya kâfirlere karşı cihat amacıyla ya da Müslüman halka eziyet eden Müslüman hükümdarlara karşı düzenlerdi.²⁷ İslami esaslara dayanan, halkının tamamının Müslüman olduğu bir cihan devleti kurmak isteyen Timur, devletinin sınırlarını genişletmek ve İslamiyet'i daha geniş coğrafyalara yaymak için savaşmış bir komutan-devlet adamıydı. Bu uğurda yüzlerce sefer düzenledi.

Hindistan da bu politika ile sefer düzenlediği topraklardan biriydi. Asıl amacının Hint genelinde İslam dinini egemen kılarak bu coğrafyada siyasi ve askeri egemenlik kurmak olduğu açık bir şekilde bilinmektedir. Delhi'de on beş gün geçiren Timur, Hindistan sultanlarının egemenliğine son vererek tahtlarını elinden almayı başarmıştı. Gitmeden önce de Delhi sultanı olarak görev yapması için Multan ve Pencab idaresini, Seyid Hızı Han adındaki bir Hintli Müslüman beyine verdi. Ancak on üç yıl süren bu siyasi egemenlik Timur'un ölümünden sonra sona erdi.

²⁶ Yüksel, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, s. 29.

²⁷ Yüksel, "Arap Kaynaklarına Göre Timur ve Din", s. 240.

Bu seferin siyasi tarih açısından belki de en önemli sonucu bölgenin zenginliklerinden haberdar olma fırsatı yakalayan Türk kökenli Orta Asya kavimlerinin her fırsatta Hindistan'a yönelmiş olmasıdır. Bu durum Kuzey Hindistan'da yüzyıllar süren Türk-Müslüman devletleri egemenliğini başlatmış oldu. Böylece bir bölümü Müslüman olan Hint halkı, Türk yöneticilerinin boyunduruğu altında asırlarca yaşamış ve Timur'un hedefi kendisinden sonra gelen yöneticiler (torunları) tarafından kısmen gerçekleştirilmişti.

Kaynaklar

- Aka, İsmail, *Mirza Şabrub ve Zamanı (1405-1447)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994.
- Aka, İsmail, *Timur ve Devleti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000.
- Bayur, Y. Hikmet, *Hindistan Taribi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.
- Cahun, Leon, *Asya Taribine Giriş*, çev. Sabit İmam Kaya, İstanbul, Seç Yayın Dağıtım, 2006.
- Can, Hatice Derya, "Maurya İmparatoru Çandragupta Döneminde Yönetim", *Ankara Üniversitesi DTCF Tarib Dergisi*, 50 (1), 2011.
- Findley, Carter V., *Dünya Taribinde Türkler*, çev. Ayşen Anadol, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008.
- Kocaoğlu, A. Basad, *Timur'un Prensipleri*, İstanbul: İlgil Kültür Sanat Yayıncılık, 2011.
- Kulke, Hermann & Dietmar Rothermund, *Hindistan Taribi*, çev. Müfit Günay, Ankara: İmge Kitabevi, 2001.
- Şami, Nizamüddin, *Zafername*, çev. Necati Lugal, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.
- Yüksel, Musa Şamil, "Arap Kaynaklarına Göre Timur ve Din", *Tarib İncelemeleri Dergisi*, 23 (1), 2008.
- Yüksel, Musa Şamil, "Arap Kaynaklarında Timur", *Bilig*, 31, 2004.
- Yüksel, Musa Şamil, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2009.